

Najczęstsze zjawiska fonetyczne w szesnastowiecznych przekładach *Ewangelii*

Przypisywane drukom królewieckim nawiązanie do potoczności polega na większym niż w innych drukach zastosowaniu pisowni fonetycznej, przejawia się rejestracją w pisowni innowacji fonetycznych w sąsiedztwie spółgłosek półotwartych – *m*, *n* oraz *j*, co ma przełożenie na zjawiska fleksyjne. Zmiany fonetyczne polegają na silnym pochyleniu (ścieśnieniu) samogłosek w tej pozycji, co dotyczy również tych sytuacji, gdy samogłoski w połączeniu z półotwartą są składnikami końcówek fleksyjnych: *-ym*, *-im*, *-am*, *-om*, *-ej*, *-em*. Cechą samogłosek pochylonych jest ich znaczna „rozciągłość pod względem stopnia wysokości i możliwości różnej realizacji w zależności od sąsiedztwa, przez co stanowiły zbiór wariantów (Ostaszewska 2002: 41). Ta właściwość samogłosek pochylonych najpełniej daje o sobie znać w drukach królewieckich, w których warianty brzmieniowe samogłosek pochylonych *e* i *o* są oddawane za pomocą wariantów graficznych (np. *é* pochylone jako *é* lub *y* || *i*), to ostatnie w zależności od sąsiedztwa: po spółgłosce twardej – *y*, miękkiej – *i*. Samogłoskę *o* pochylone wymawiano jako *ó* lub *u* (ten ostatni zapis spotyka się w końcówkach). W końcówkach fleksyjnych zjawisko fonetyczne, czyli proces do utrzymania pochylonej przed półotwartą, skutkowało w zależności od barwy samogłoski wyjściowej bądź to podwyższeniem (ścieśnieniem) artykulacji samogłoski w końcówce pierwotnej, np. *o* do *ó* || *u* w formach typu *uczniūm* czy *-ej* do *-éj* lub *-yj* w D., C. i Msc. lp. r.ż. części rzeczowników miękkotematowych, przymiotników i zaimków oraz imiesłowów (*Maryjéj*, *strażyj*, *z Uryjászowij*, *mojéj*, *dobryj* itp.), bądź to obniżaniem wymowy, inaczej rozszerzaniem, na przykład. *i/y* do *e/é*, np. *tymi* (N. lm.) wymawiane przed półotwartą nosową *m* jako *temi* czy C. lm. *jim* jako *jem* (często oddawane graficznie jako *jém*). W wyniku modyfikacji fonetycznej pojawiły się zatem końcówki dodatkowe, przejściowe, jak *-um* (wobec *-om*), *-yj* (wobec *-ej*) czy *-emi* (wobec *-imi/-ymi*) oraz *-em* (wobec *-im/-ym*)¹.

Oto poświadczenia tekstowe omawianych zjawisk

1 Końcówki te można by uznać za regularne kontynuanty fonetyczne końcówek wcześniejszych, jednak ze względów formalnych i względ na użytkowników *Przełgdarki* niebędących historykami języka zostały uznane za końcówki innowacyjne, przejściowe. Tendencja do zachowania ścieśnień samogłosek przed półotwartymi została zahamowana w języku literackim, współcześnie odmianę tę spotykamy jedynie w gwarach.

Wokalizm

Podwyższenia artykulacji

- Mt 1:6 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 3:1 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 5:20 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 5:37 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 6:1 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 6:1 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 6:8 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 6:26 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 6:30 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 6:25 wymowa wariantywna pieczołować || pieczołować, w tej ostatniej podwyższenie artykulacji o do u przed półotwartą ł
- Mt 7:6 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 7:11 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 7:28 (w dopisku JSM - uczeniem) - podwyższenie artykulacji e do y/i przed półotwartą spółgłoską nosową m
- Mt 8:13 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 9:2 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 9:17 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 9:22 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 9:26 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 9:28 (w przypisie - opisanyj) - podwyższenie artykulacji
- Mt 9:29 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 10:6 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 10:19 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 10:25 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 10:28 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 10:30 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 10:42 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej
- Mt 11:11 (w przypisie - niżej) - podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j
- Mt 11:18 (w przypisie - większyj) podwyższenie artykulacji e do i/y przed j

Mt 12:20 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 12:24 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j (tyj, szerzyj)

Mt 12:29 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 12:42 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:21 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:23 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:30 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 13:30 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:31 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:54 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 13:57 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 14:5 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 14:25 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 14:25 podwyższenie artykulacji samogłoski e do é przed j, w końcówce fleksyjnej

Mt 14:27 podwyższenie artykulacji samogłoski e do é przed j, w końcówce fleksyjnej

Mt 15:3 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 15:5 podwyższenie artykulacji samogłoski e do é przed j, w końcówce fleksyjnej

Mt 15:6 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 15:10 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j w końcówce fleksyjnej

Mt 15:26 szczeni^ętum - podwyższenie artykulacji o do u przed półotwartą.

Mt 15:36 uczni^ęm - podwyższenie artykulacji o do u przed półotwartą.

Mt 16:20 uczni^ęm - podwyższenie artykulacji o do u przed półotwartą.

Mt 18:34 katum - podwyższenie artykulacji przed m

Mt 25:9 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:15 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:23 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:38 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:38 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:45 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:45 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 27:46 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

Mt 28:11 podwyższenie artykulacji samogłoski e do i/y przed j

- Mt 1:18 yj: w zakończeniu wyrazu podwyższona wymowa "e" do "y" pod wpływem sąsiedztwa "j"
- Mt 6:12 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 7:5 denazalizacja: wymowa bez samogłoski nosowej, oboczna do przędzy || prędej;
wymowa wariantywna rz || r o podłożu potocznym lub regionalnym; podwyższona wymowa e do i/y przed j
- Mt 7:6 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 7:11 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 8:21 denazalizacja: wymowa bez samogłoski nosowej, oboczna do przędzy || prędej;
wymowa wariantywna rz || r o podłożu potocznym lub regionalnym; podwyższona wymowa e do i/y przed j
- Mt 9:11 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 9:37 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 10:18 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 10:21 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 11:1 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 11:16 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 12:4 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 12:18 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:2 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:19 podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:10 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej; (w przypisie - doktorum) -podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej
- Mt 28: yj: w zakończeniu zaimka tej podwyższona wymowa "e" do "y" pod wpływem sąsiedztwa "j"
- Mt 1:11 niżej - (pot.) - podwyższona wymowa [éj] w końcówce do [-yj] (zapis w przypisie oryginalnym)

Mt 28:8 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 28:8 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 28:11 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 18:17 miej - zapis zdradza wymowę z podwyższeniem e do i przed j

Mt 18:24 drugiéráz

Mt 18:26 miej - zapis zdradza wymowę z podwyższeniem e do i przed j

Mt 18:29 miej - zapis zdradza wymowę z podwyższeniem e do i przed j

Mt 26:1 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 26:2(prześciem): brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza; (niżyj): przysłówek stopień wyższy, zokończenie -yj rezultat podwyższenia wymowy do y/i przed j

Mt 26:26 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 27:3 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 28:7 podwyższenie o do u przed półotwartą m

Mt 6:25 "obłoczyć" - wymowa starsza, oboczna do "obłóczyć" z ó pochylonym, SP XVI notuje 33 poświadczenia obu postaci

Obniżenie artykulacji samogłosek przed półotwartymi

Mt 9:38(w przypisie - więcyj) - podwyższenie artykulacji e do i/y przed j; (w przypisie - widzimy) - obniżenie artykulacji i do e przed spółgłoską nosową m

Mt 15:10 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej; (w przypisie - doktorum) -podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej

Mt 5:21(z kiem) obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej; (mężum) podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej

Mt 5:9 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:13 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:24 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:25 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:25 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:26 brak przegłosu

Mt 5:27 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:28 brak przegłosu

Mt 5:29 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:30obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:32brak przegłosu

Mt 5:33obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 5:44obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 6:8 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 6:12obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:6 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:11obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:11obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:11obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:12obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:15obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 7:21rozsuniecie artykulacyjne, forma nowsza - ojca

Mt 7:25(w dopisku JSM - oborzyć się) - obniżenie artykulacji u do o przed rz

Mt 7:25dawna potoczna, obniżona wymowa samogłoski u do o przed spółgłoską półotwartą, nosową n (niem. Grund), dziś dialektalna

Mt 8:1 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:10 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:1 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:15 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:21brak rozsunienia artykulacyjnego i obniżenia wymowy (i/y do e przed j) w bezokoliczniku

Mt 8:23 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:32 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 8:33 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:9 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:12 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:15 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:15 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:19 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:24 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:27 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:30 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:35 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 9:37 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:1 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:5 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:16 mowiem - obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m

Mt 10:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:18 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:20 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:25 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:32 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 10:33 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m

Mt 10:34 (w przypisie - usłyszemy) - obniżenie artykulacji i/y do e przed półotwartą m

Mt 11:1 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:4 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:5 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:10 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:11 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:14 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:25 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:25 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 11:29 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:3 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:4 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:15 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:18 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:22 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:22 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:34 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:39 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

Mt 12:41 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej

- Mt 12:42 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 12:50 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 13:12 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 13:13 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 13:29 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 13:31 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:2 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:6 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:13 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:15 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m
- Mt 14:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:16 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 14:22 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:5 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:8 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:11 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:11 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:13 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 15:14 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej
- Mt 25:14 obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m
- Mt 9:38 (w przypisie - więcyj) - podwyższenie artykulacji e do i/y przed j; (w przypisie - widzimy) - obniżenie artykulacji i do e przed spółgłoską nosową m
- Mt 5:21 (z kiem) obniżona wymowa samogłoski i/y przed spółgłoską nosową m, w końcówce fleksyjnej; (mężum) podwyższona wymowa samogłoski o do u przed spółgłoską nosową m w końcówce fleksyjnej

Oboczność nagłosowe ja/je

Czasownik jachać

Do częstych zjawisk fonetycznych należy zachowanie oboczności nagłosowego *ja* w *jachać* i formach pochodnych. Postać ta pojawia się we wszystkich drukach, S. Rospond upatruje w niej wyłącznie północnopolski regionalizm Stanisława Murzynowskiego.

Mt 2:1 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 2:2 forma regionalna, płn. polska, jachać

Mt 2:2 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 2:8 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 2:9 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 2:12 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 2:13 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 9:1 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 14:13 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 14:22 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 15:39 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 16:5 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 21:10 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 21:33 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 25:15 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"

Mt 8:18 według S. Rosponda regionalna wymowa czasownika "jachać", związana z północnopolską wymową nagłosowego "ja" jako "je", według innych - ponadregionalne wyrównanie odmiany do "jadę"; (w głosie - odyść) - brak rozsunięcia artykulacyjnego i obniżenia wymowy (y do e przed j) w bezokoliczniku

Częstym zjawiskiem fonetycznym, niezależnym od pochodzenia tłumacza lub redaktora jest zachowanie częste w ówczesnej polszczyźnie literackiej formy bez przegłosu w wyrazie *powiedać*

Brak przegłosu w formie *powiedać* i formach pochodnych

Mt 5:18brak przegłosu

Mt 5:20brak przegłosu

Mt 5:18brak przegłosu

Mt 5:20brak przegłosu

Mt 5:22brak przegłosu

Mt 5:34brak przegłosu

Mt 5:39brak przegłosu

Mt 6:5 brak przegłosu

Mt 8:4 brak przegłosu

Mt 8:4 świadectwo

Mt 8:8 brak przegłosu

Mt 8:10 brak przegłosu

Mt 10:15 brak przegłosu

Mt 10:18 brak przegłosu

Mt 9:33brak przegłosu

Mt 9:35brak przegłosu

Mt 10:7brak przegłosu

Mt 10:18 brak przegłosu

Mt 10:15brak przegłosu

Mt 10:42 brak przegłosu

Mt 11:1brak przegłosu

Mt 11:4brak przegłosu

Mt 10:36 brak przegłosu

Mt 12:31 brak przegłosu

Mt 12:34 brak przegłosu

Mt 12:36 brak przegłosu

Mt 12:39 brak przegłosu

Mt 12:41 brak przegłosu

Mt 11:7 forma z przegłosem (powiadać)

Mt 6:25 forma z przegłosem (powiadam)

Mt 6:29 forma z przegłosem (powiadam)

Mt 26:13 brak przegłosu

Mt 26:21 brak przegłosu

Mt 26:23 brak przegłosu

Mt 26:24 brak przegłosu

Mt 26:25 brak przegłosu

Mt 25:12 brak przegłosu

Mt 25:12 brak przegłosu

Mt 27:1 brak przegłosu

Mt 27:11 brak przegłosu

Oboczność samogłoska ustna || nosowa

Mt 6:16 oboczność ą : u w wyrazie posuwać

Mt 9:17 oboczność ą : u w wyrazie pękać

Mt 7:14 wariantywna wymowa ą : ę, o podłożu regionalnym lub potocznym, dawna postać imiesłowu biernego czasownika zwęzić

Mt 8:10 brak wtórnej nosowości, wymowa pierwotna

Mt 7:5 denazalizacja: wymowa bez samogłoski nosowej, oboczna do przędzy || prędeży;
wymowa wariantywna rz || r o podłożu potocznym lub regionalnym;

Mt 15:17 oboczność ą : ę w wyrazie żołądek; (w przypisie - żowiemy) - błąd pisowni lub hiperpoprawność na tle mazurzenia

Spółgłoski protetyczne (wzmocnienie samogłoski w nagłosie)

Mt 5:21 spółgłoska protetyczna j w wyrazie "Jadama", wym. potoczna

Konsonantyzm

Ślad miękkiej wymowy l

Mt 1:12 Babylónu - zapis sugerujący miękkie l, powyżej Babilonu

Mt 6:27 ślad miękkości l'

Mt 8:1 wielie - ślad miękkiej wymowy l

Mt 10:18 ślad miękkiej wymowy l' (krolie)

Bohemizmy

Mt 13:5 bohemizm: wymiana g na h w wyrazie mnohyj pod wpływem języka czeskiego

Mt 25:19 wpływ czeski, wymiana g : h mnohęm zam. mnogiem

Mt 28:12 wpływ czeski, wymiana g : h mnoho zam. mnogo

Mazurzenie i zjawiska pokrewne

Mt 7:13 mazurzenie: seroká

Mt 2:23Prawdopodobnie ślad wymowy mazurzącej mięskał oraz wtórnej nosowości.

Mt 3:15być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "czasz" zamiast "czas"

Mt 6:28hiperpoprawność, pseudopoprawna wymowa zaimka "czemu" (powstała na tle gwarowej wymowy w niektórych pozycjach samogłoski a jako e, podobna zmiana jak w "Warszawa" > "Warszawa"

Mt 7:3 hiperpoprawność, pseudopoprawna wymowa zaimka "czemu" (powstała na tle gwarowej wymowy w niektórych pozycjach samogłoski a jako e, podobna zmiana jak w "Warszawa" > "Warszawa"

Mt 11:8 na pałacach – hiperporawne

Mt 12:20 być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "zwycięsztwu" zamiast "zwycięstwu"

Mt 13:26 być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "wsroszło" zamiast "wzrosło", "ws..." - ubezdźwięcznienie, pisownia fonetyczna

Mt 13:42 być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "wrzuczą" zamiast "wrzucą"

Mt 13:50 być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "wrzuczą" zamiast "wrzucą"

Mt 21:33 celadnem - wymowa zmazurzona lub błąd drukarza

Mt 24:29 casu - być może zapis wymowy mazurzącej

Oboczność *chv* || *f*

- Regularna pisownia *chfála*

Mt 14:33 ubezdźwięcznienie grupy chv do chf - cecha regionalna, mazowiecka i małopolska

Mt 25:27 lifa || lichfa

Geminaty

Mt 5:36geminata: ɫ w wyrazie biały (W SPXVI t. 2, s. 98, postać z geminatą biały ma 78 poświadczeń, biały 1275, biły 3)

Mt 28:3geminata: ss w wyrazie osoba (w SPXVI t. 22, s. 159, ma zaledwie 63 poświadczenia w stosunku do 2213 zapisów osoba)

Mt 28:3geminata: ɫ w wyrazie biały (W SPXVI t. 2, s. 98, postać z geminatą biały ma 78 poświadczeń, biały 1275, biły 3)

Mt 28:16 geminata: nn w liczebniku uzasadniona rozwojem wyrazu (w SP XVI, t. 9, s. 361 obni regionalna

Wymowa r frykatywnego *chrciny*

Mt 14:2 wymowa frykatywna rz: zapis być może związany z dwugłoskową wymową dawnego r' (dzisiejszego rz) jako "rz" (por. zapisy u innych pisarzy królewieckich: "chrszcząc", "chrcząc", "chrthu") lub maniera ortograficzna

Mt 14:8 wymowa frykatywna rz: zapis być może związany z dwugłoskową wymową dawnego r' (dzisiejszego rz) jako "rz" (por. zapisy u innych pisarzy królewieckich: "chrszcząc", "chrcząc", "chrthu") lub maniera ortograficzna

Mt 12:20 pisownia zdradzająca wymowę frykatywną: trcina = trzcina

Mt 6:18 oboczność rz : r; być może wariantywna wymowa potoczna

Mt 11:7 trcina

Mt 27:29 trcina

Mt 27:30 trcina

Mt 27:48 trcina

Mt 6:18 oboczność rz : r; prawdopodobnie wariantywna wymowa potoczna

Mt 11:11 pisownia zdradzająca wymowę frykatywną: Chrciciel = Chrzciciel

Dysymilacja

Mt 7:28 wymowa ze spółgłoską protetyczną "h" w nagłosie, jej podstawą - starsza postać "zumiewać", przed rozpodobnieniem fonetycznym i wstawnym "d"

Mt 12:23 (w przypisie - humewały) - wymowa ze spółgłoską protetyczną "h" w nagłosie, jej podstawą - starsza postać "zumiewać", przed rozpodobnieniem fonetycznym i wstawnym "d"

Mt 13:5 upodobnienie fonetyczne w dawniejszej postaci brzmieniowej "weszdy", forma przestarzała w XVI wieku

Mt 11:5 wymowa potoczna ze spółgłoską wtrąconą: wzdrok

Mt 13:54 wymowa ze spółgłoską protetyczną "h" w nagłosie, jej podstawą - starsza postać "zumiewać", przed rozpodobnieniem fonetycznym i wstawnym "d"

Mt 13:57 dysymilacja "czci" do "tci" - wymowa potoczna, pisownia fonetyczna

Mt 15:4 rozpodobnienie fonetyczne: tci zamiast czci

Mt 15:5 rozpodobnienie fonetyczne: tci zamiast czci

Mt 15:8 rozpodobnienie fonetyczne: tci zamiast czci

Uproszczenia, upodobnienia i inne zjawiska fonetyczne

Mt 7:3 wariantywna wymowa potoczna: bierzmnno || bérzmnno || bierzwno

Mt 7:10 jeśli: uproszczenie grupy spółgłoskowej: jeśliby, oboczne do starszej jest-li-by w odręcznej poprawce JSM

Mt 7:11 jestli: starsza wymowa jest-li-by w odręcznej poprawce JSM, oboczna do jeśli z uproszczeniem grupy spółgłoskowej

Mt 8:20 staropolska wymowa ptasztwo

Mt 9:6 "iże": staropolska, dłuższa postać spójnika "iż" oraz "że"

Mt 9:23 gieł, oboczna do (z)giełk (w SPXVI w. na 12 poświadczeń formy bezprzedrostkowej jednostkowo są udokumentowane "giełch" (Wujek, Postilla) i "gieł" (Murz Mt 9, 23)

Mt 9:27 (w dopisku JSM - smiłuj) - chronologicznie starszy, bezdźwięczna postać przedrostka "s" przed półotwartą m, w XVI wieku o zasięgu regionalnym (małop., śl.)

Mt 10:9 srebra obocznie do śrebra (przypisie C)

Mt 10:11 wniść: dawna, regionalna postać czasownika "iść", w połączeniu przedrostkiem "w"

Mt 10:17 chostać - zanik "ł" przed o oraz ślad tzw. wymowy walczącej głoski "ł", w XVI wieku mającej wymowę zębową, regionalizm mazowiecki (por. S. Rospond, Studia..., s. 330-331)

Mt 11:13 wszyści - pisownia będąca pochodną nieustabilizowanej wymowy zaimka wszystko || wszytko || wszyćko

Mt 11:28 wszyści pisownia będąca pochodną nieustabilizowanej wymowy zaimka wszystko || wszytko || wszyćko

Mt 12:29 starsza postać bezokolicznika, przed wyrównaniem do odmiany "nieść", udźwięcznienie końcowej głoski: "ć" do "dź"

Mt 12:31 bluźnier-stwo || bluźnierz-stwo: potoczna wariantywność i oboczność r : rz

Mt 13:4 uproszczenie grupy spółgłoskowej: ptasz<s>two

Mt 13:8 uproszczenie grupy spółgłoskowej: sześćdziesiąt - pisownia fonetyczna

Mt 13:15 ubezdźwięcznienie i upodobnienie pod względem miękkości; pisownia fonetyczna

Mt 13:15 ubezdźwięcznienie; S. Rospond, "Studia..." s. 460 wzmiaszczalo (wzmiaszalo)

Mt 13:22 uproszczenie grupy spółgłoskowej: bogastwo, S. Rospond, "Studia...", s. 116 notuje tę formę z druków Jana Seklucjana

Mt 13:23 uproszczenie grupy spółgłoskowej: sześćdziesiąt - pisownia fonetyczna

Mt 13:26 być może wymowa hiperpoprawna na tle mazurzenia "wsroszło" zamiast "wroszło", "ws..." - ubezdźwięcznienie, pisownia fonetyczna

Mt 13:27 ubezdźwięcznienie, pisownia fonetyczna

Mt 13:30 ubezdźwięcznienie, pisownia fonetyczna

Mt 13:32 ubezdźwięcznienie, pisownia fonetyczna

Mt 13:32 uproszczenie grupy spółgłoskowej: ptasz<s>two

Mt 13:42	dawna, starsza postać brzmieniowa czasownika, oboczna do 'zgrzytać'
Mt 13:50	dawna, starsza postać brzmieniowa czasownika, oboczna do 'zgrzytać'
Mt 14:14	udźwięcznienie połączenia: z nich
Mt 14:20 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 15:14	uproszczenie grupy spółgłoskowej: puszczie, w druku pisownia fonetyczna
Mt 15:36	słámál - pisownia reg.
Mt 19:9	cudzołóstwo - brak węzła morfologicznego lub dopuszczalna lekcja "cudzołóstwo"
Mt 19:11 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 21:26 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 22:28 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 22:46	nigd- udźwięcznienie, pisownia fonetyczna
Mt 23:8 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 25:30	skrzytanie – dawna wymowa
Mt 25:31 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:27 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:31 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:33 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:35 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:52 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 26:56 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 27: wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko
Mt 27:19	brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 27:22 wszyćko	pisownia będąca pochodną niestabilizowanej wymowy zaimka wszystko wszystko

Rozsunienie artykulacyjne, antycypacja miękkości

Mt 3:10 *juści* postać zleksykalizowana, genetycznie "już-ci"
Mt 3:11 wymowa dźwięczna przed półotwartą m "przydź ma"
Mt 5:17 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieście)
Mt 5:48 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza **mieście**
Mt 12:41 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieściu)
Mt 12:43 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieścach)
Mt 6:4 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:6 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:8 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:14 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:18 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:26 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 6:32 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 10:20 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojca
Mt 10:21 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 7:11 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 10:29 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojca
Mt 10:32 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojcem
Mt 10:33 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojcem
Mt 10:35 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza – ojcem
Mt 8:31 (przeście, prześć): brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza
Mt 10:37 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza – ojca
Mt 11:25 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojcie
Mt 11:26 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - ojcie
Mt 11:27 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza: ociec
Mt 11:27 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza – ojca
Mt 13:20 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieścach)
Mt 13:21 rozsunienie artykulacyjne, forma nowsza - przyjdzie
Mt 14:13 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieście)
Mt 14:14 rozsunienie artykulacyjne, forma regionalna, mazowiecka - ujrzał
Mt 14:15 brak rozsunienia artykulacyjnego, forma starsza (mieście)
Mt 14:19 rozsunienie artykulacyjne, forma regionalna, mazowiecka - wejrząwszy

- Mt 14:26 rozsunięcie artykulacyjne, forma regionalna, mazowiecka - ujrzał itp.
- Mt 14:29 brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza (przyść)
- Mt 14:35 brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza (mieśca)
- Mt 15:1 rozsunięcie artykulacyjne, forma nowsza - przyjdą
- Mt 15:4 rozsunięcie artykulacyjne, forma nowsza - ojca
- Mt 15:5 rozsunięcie artykulacyjne, forma nowsza - ojca
- Mt 26:17 (przeście, prześć): brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza
- Mt 25:1 w przypisie zaście: brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza
- Mt 27:33 brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza
- Mt 27:33 brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza
- Mt 27:60 brak rozsunięcia artykulacyjnego, forma starsza

